

A photograph of a modern garden. In the foreground, there is a lush green lawn. Behind it, a wooden deck is visible. On the deck, there are two white wicker chairs and a small table. The garden is filled with various plants, including tall grasses, purple flowers, and a white birch tree. The background shows a modern building with large windows.

Ferdinand Leffler

Žijte ve své zahradě

Inspirace pro současnou zahradu

Host

Ferdinand Leffler

**Žijte ve své
zahradě**

Ferdinand Leffler

Žijte ve své zahradě

Inspirace pro současnou zahradu

Brno 2018

© Ferdinand Leffler, 2017
Cover foto © Zuzana Stiborková
Foto © Zuzana Stiborková, Mirek Kodeš,
Ferdinand Leffler, Studio Flusser, Natália Vataščinová,
basepoint, Jakub Stratil, David Veis
Illustrations © Markéta Šindlarová

© Host – vydavatelství, s. r. o., 2017 (elektronické vydání)
ISBN 978-80-7491-259-7

**„HLAVNÍ PŘÍČINA TOHO, ŽE SE VÁM NEDOSTÁVÁ ODPOVĚDÍ,
SPOČÍVÁ V TOM, ŽE SE NEPTÁTE.“**
— Richard Bach

Obsah

Úvod: Každá zahrada má svůj příběh 11

MŮJ PŘÍSTUP K PROJEKTOVÁNÍ ZAHRAD

Otázky, které si kladu 15

Limity a specifika místa 17
Funkce, atrakce, zážitky. 29
Atmosféra a design 47
Materiály 53
Rostliny 59

INSPIRACE

Příběhy zahrad. 65

Zahrada u vily Franta 67
Malá městská zahrada 77
Lesní zahrada pro kamaráda 87
Zahrada v krajině 99
Uvolněná zahrada. 109

JAK PLÁNOVAT ZAHRADU KROK ZA KROKEM

Nová zahrada 119

Co se dá změnit a s čím nemá cenu se prát. 121
Zpevněné plochy a vymezení pozemku 131

Vazby na okolí 147
Praktické prvky a vysněné zážitky 151
 Okamžik pravdy aneb stanovení priorit 233
Atmosféra zahrady. 237
Design a detail 243
Materiály 249
 Materiály stavební. 249
 Rostliny. 257

Na závěr. 270

Technické detaily
& praktické rady 273

Ukázkový půdorys a nejčastěji realizované prvky. 275
Technické detaily. 279

Věcný rejstřík. 292
Seznam vyobrazení. 294

Každá zahrada má svůj příběh

Nedržíte v ruce skripta pro budoucí zahradní architekty. Tohle je kniha, ve které se vám pokusím poradit, jak můžete přistupovat ke své zahradě. Ke starší, zarostlé, kterou obýváte léta, ale i k té zbrusu nové, kde zatím nevyrostla ani pampeliška.

Rád bych vám ukázal, že funkční a příjemné prostředí si dokážete vytvořit prakticky kdekoliv. Chce to jen nadhled a nebát se klást si otázky zpříma a občas pěkně na tělo.

Aby bylo od začátku jasno, v této knize také doporučím, kdy je nezbytné obrátit se na odborníka a nepřeceňovat své síly. Právě to je podle mě důkazem vyspělosti vašeho uvažování nad architekturou zahrady i domu.

Zahrady, které vytvářím, mají vždy na prvním místě člověka. Nejprve vidím rodinu, která bude v prostoru žít, a teprve pak strukturu rostlin nebo jednotlivá vegetační patra.

Nehledejte u mě realizace, které mají sloužit na odív okolí a u kterých víc záleží na tom, co si o zahradě budou myslet kolemjdoucí. Zahrady, které vytvářím s kolegy ve svém ateliéru, nejsou potvrzením životního statusu. Musí bavit především svého majitele. Se zahradou je to podobné jako se vztahem: sice vyžaduje péči a pozornost, ale na oplátku do života přináší jedinečné prožitky, naplnění, dobrodružství, inspiraci a radost.

Ferdinand

Ted' je ta správná chvíle zapomenout. Ano, zapomenout. Jestli chcete zahradu, ve které se budete cítit dobře, zapomeňte na všechny obrázky, které jste si dosud na téma zahrady prohlíželi. Zapomeňte na stromy, květiny, pergolu, designový nábytek, kamennou dlažbu i gril. Naučím vás o zahradě přemýšlet jinak, z větší výšky a s nadhledem. Není to nic složitého a bude to i zábava. V podstatě vám jen položím pár otázek, na které odpovíte. Věřím, že potom budete mít jasnější představu o tom, kudy se při rozmýšlení o konceptu své zahrady vydat.

Často o svých zahradách uvažujeme od konce. Nejdříve si vybereme doplňky, zamilujeme se do atmosféry, kterou má prostor vyzařovat. „Bude to zahrada moderní, uhlazená, nebo radši divoká, přírodní, jako u babičky na vsi?“ ptáme se jako první sami sebe. A fotky, které nás kdesi nadchly, se snažíme všemožně napasovat na vlastní pozemek. Nebojte se, i na ty přijde řada. Ale až později.

Nejdříve musíme pochopit prostor, který máme k dispozici. Pochopit, co nám nabízí, a naopak, co nám například svou polohou nebo tvarem nedovolí.

Pak přijde čas, abychom si důkladně utřídili vlastní požadavky a přání. K tomu je potřeba podniknout odvážnou, upřímnou sondu do vlastní duše. Musíme přijít nejenom na to, které praktické prvky v zahradě potřebujeme, ale také na to, čeho se nám v každodenním životě nedostává — a naše zahrada nám to možná bude umět dát.

Až budeme vědět, co všechno by na zahradě mělo být, zkusíme pro to postupně najít ta nejlepší možná místa. Konkrétní design, materiály a tvary přijdou na řadu až nakonec.

Zvu vás na dobrodružnou cestu za vaší novou zahradou.

Otázky, které si kladu

Při prvním setkání s majiteli a obhlídce pozemku se hodně ptám. Ptám se nejen obyvatel domu, ale také sám sebe, tedy spíše daného místa a všeho, co k němu patří. Zodpovězení všech dotazů je pro mě klíčem k vytvoření zahrady s neopakovatelnou atmosférou. Zde jsou otázky, které při prvních schůzkách kladu sám sobě i majitelům.

Vezměte si do ruky papír a tužku a zkuste si v klidu odpovědět na všechny následující otázky.

Pokud na některé zatím neznáte odpověď, nevadí, přeskočte je a vrátíte se k nim později. Možná se vám zdá, že je jich na první pohled hodně, ale uvidíte, že pro tvorbu poctivé, opravdu dobré zahrady je jejich zodpovězení nezbytné.

Limity a specifika místa

Než spolu začneme snít o atmosféře a splněných snech o vaší zahradě, bude vhodné zodpovědět si pár velmi praktických otázek. Alespoň nás pak už při kreativní části plánování nebudou vytrhávat z tvůrčího soustředění.

V JAKÉ NADMOŘSKÉ VÝŠCE SE POZEMEK NACHÁZÍ?

Nadmořská výška neovlivní rozhodnutí, zda a kam na pozemku umístíte dřevník či pergolu. Naznačuje však, jak dlouho se u vás přes zimu drží sníh a kolik napadne srážek. Je důležitá především při volbě rostlinného materiálu.

Více v kapitole Zpevněné plochy a vymezení pozemku, str. 131

ODKUD A JAK MOC NA POZEMEK FOUKÁ?

Sledujte směr a sílu větru. Směr napoví, kde bude v případě deště okolo domu padat hodně vody a kde naopak zůstanete ve srážkovém stínu. Nepříjemný vítr je možné částečně utlumit vhodnou výsadbou, případně paravánem nebo větrolamnou stěnou uvnitř pozemku.

VEDOU PŘES ZAHRADU INŽENÝRSKÉ SÍTĚ NEBO OCHRANNÁ PÁSMA?

Ochranná a bezpečnostní pásma mohou mít na umístění všech prvků v zahradě – stavebních i rostlinných – rozhodující vliv, proto je potřeba zjistit si o těchto nařízeních předem co nejvíce informací. Pozor na vodovod, kanalizace, elektřinu, plyn, sdělovací kabely aj. Dále je dobré si zjistit, jestli v místě platí nějaké vyhlášky (např. památková rezervace). A v neposlední řadě vnímejte to, co poskytuje okolní příroda (les, chráněná území, vodní zdroje aj.).

Pokud máte realizaci zahrady ještě před sebou, dejte si pozor na existující rozvody elektřiny a vody přes pozemek.

↑ V prostoru zahrady nakonec nejlépe funguje jednoduchá geometrie, která se z výšky může zdát banální. Věřte, že o dynamiku se spolehlivě postarají rostliny na záhonech.

JAK SE V MÍSTĚ DRŽÍ VODA?

Pokud se nepotýkáte s extrémně podmáčeným terénem, není téma vody pro tvorbu zahrady nijak limitující. Podmáčený pozemek je však třeba oddrenážovat. (Tipy najdete na straně 280.) To lze ovšem jen v případě, že máte kam vodu svést. Pokud se vaše zahrada nachází v dolíku, vysoká podzemní voda je prostě realita, se kterou je třeba počítat zejména při výběru konkrétních rostlin. Přes nejchoulostivější místa také nepovedeme cesty, nenaplánujeme sem ani žádná intenzivnější sezení. Pokud to nejde jinak, pobytové místo můžeme navrhnout na vyvýšené konstrukci typu dřevěného mola apod.

JAKÁ JE NA POZEMKU PŮDA?

Kvalita půdy na pozemku je zásadní téma. Za kultivaci se nám nechce platit, protože tato investice není v zahradě příliš vidět. Ale pozor, jen na první pohled. Všimněte si zahrad, které byly založeny, aniž by se o půdu pečovalo; často jsou to bezduché developerské počiny, kde stromy a keře doslova skomírají.

Především se snažte co nejvíce chránit ornici, kterou tvoří většinou dvacet až třicet centimetrů vrchní vrstvy zeminy. Uložte ji stranou a nemíchejte s podorničím. Aby si skrývka zachovala všechny své vlastnosti, je potřeba ji dobře skladovat!

Více v kapitole Technické detaily: Skrývka a uložení ornice, str. 280

Pokud si všimnete, že na pozemku nic neroste, doporučuji nechat provést v nejbližším výzkumném pedologickém ústavu test půdy. Půda je buď „mrtvá“, bez živin, nebo může být kontaminovaná. Obojí bude před založením zahrady nezbytné řešit.

Více v kapitole Technické detaily: Kultivace půdy, str. 289

JAK JE DŮM NA POZEMKU USAZEN Z HLEDISKA PROSTORU?

Většina lidí považuje za zahradu jenom hlavní obytný prostor pozemku (nejčastěji bývá za domem). Ale dům přirozeně rozděluje pozemek na vícero ploch. I malé úzké části před obydlím a vedle něj jsou nesmírně důležité a nabízejí více než jen tranzitní funkci. Oproti ústřední části zahrady mají tyto prostory jiný poměr slunce a stínu a v letních vedrech mohou dobře posloužit třeba jako malý pokojíček s lavičkou. Protože nejsou „hned na očích“, můžete je využít také jako místo pro sušák na prádlo nebo dřevník se špalkem a sekerou.

← Suché kamenné zídky nemusí mít jen funkci technickou, velmi dobře v zahradě působí i jako nenucená dekorace prostoru a příležitostné sezení.

↓ Při navrhování směru cesty v prostoru mějte na paměti nejen přechod z bodu A do bodu B, ale vnímejte také výhledy, které se vám budou cestou otevírat.

JAK JE DŮM NA POZEMKU USAZEN Z HLEDISKA VÝŠEK?

Osobně mám zahrady ve svahu velmi rád, nabízejí členitost a zákoutí, která v rovinatých zahradách bývají během na podstatně delší trať.

Pokud se zahrada nachází na rovinatém pozemku, nesnažte se prostor za každou cenu rozčlenit „muldičkami“, které nakonec vždy vypadají uměle. Modelaci řešte raději zídkou, dlouhými pobytovými schody nebo suchou zídkou. Výškovou dynamiku zahrady můžeme vytvořit také zelení, dobře fungují větší skupiny různě vysokých stromů a keřů. Je-li pozemek výrazněji svažitý, doporučuji rovnání pozemku opravdu jen v obytných částech zahrady. Zbytek prostoru raději nechte přirozeně zvlněný. Terasování celého pozemku bývá zbytečně finančně náročné a v kontextu s okolím vypadá nepřírodně.

JAK SE ZAHRADOU POHYBUJE SVĚTLO A STÍN?

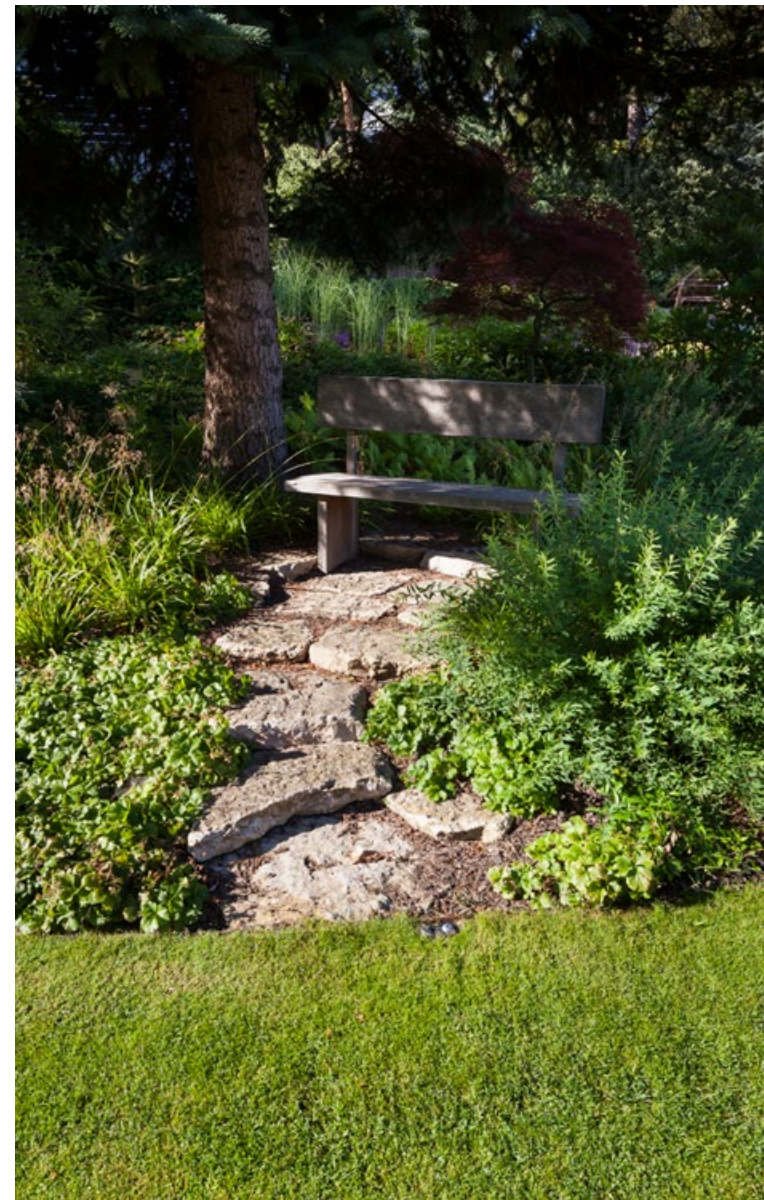
Odpověď na tuto otázku také nepodceňte. Putování slunce a stínu zahradou během celého dne i v průběhu roku jsou základní limity při výběru rostlin i míst pro jednotlivé obytné funkce v zahradě. Všimněte si, jak do světla zasahují i stromy a domy ze sousedních pozemků. Pokud máte čas, proveďte pozorování alespoň čtyřikrát do roka, tedy v každém ročním období. Ve své zahradě přece chcete žít celý rok.

KUDY A JAK SE VYCHÁZÍ Z DOMU NA ZAHRADU?

Pohodlné propojení domu se zahradou musí být samozřejmostí. Východy z domu na pozemek bývají často dané. Pokud však váš dům příjemné propojení na zahradu dosud nenabízí, dopřejte si odstup a nadhled při promýšlení nových variant. Také nezávislý architekt leckdy přinese do zažitého chování nečekané nápady, které dokážou život v domě výrazně pozitivně pozměnit. Za ta léta, co se projektování zahrad věnuji, jsem už své klienty přesvědčil o nejednom nově probouraném okně nebo dveřích směrem do zahrady.

KUDY VEDOU K DOMU PŘÍSTUPOVÉ CESTY Z ULICE?

Posunutím pozice vrátek v plotě je možné změnit směr a tvar cesty ke vstupním dveřím do domu. Platí zde totéž co v předchozím odstavci. Zkuste na chvíli zavřít oči a představit si, že máte možnost vytvořit vchody úplně znovu, že můžete stávající situaci zcela zrušit, a pokud bude navrhované řešení praktičtější a přívětivější, jděte do toho. Vždyť po té cestičce budete chodit každý den!

↑ Stinné zahrady nabízejí jedinečné kouzlo a tajemno.

↑ Myslete na každodenní pohledy z domu směrem do proměnlivé zahrady. Když se návrh povede, nikdy se vám tento obraz neokouká.

NABÍZÍ POZEMEK NĚJAKÉ VÝHLEDY, KTERÉ STOJÍ ZA TO PODPOŘIT?

Pokud je ze zahrady nebo oken pokojů krásný výhled na vzdálený horizont nebo věž kostela, pak takové panoráma podpořte, nezakrývejte ho stavbou ani bujnou zelení.

Vyplatí se však neztrácet kontakt ani s obyčejnějšími vyhlídkami — na pěkný sousední dům nebo košatou třešň přes ulici.

ČEMU SE CHCEME OTEVŘÍT?

Otevřenost versus potřeba soukromí je při projektování zahrady zásadním tématem a jejich pečlivé zvážení povede k vysněnému cíli, kdy se v zahradě budete cítit opravdu příjemně.

Možná vás obtěžuje už to, že sousedé vidí, jak ráno na terase popijíte kávu. Nebo chcete být sami, když se odpoledne opalujete na lehátku? Podle vašich odpovědí se dají zintenzivnit případná clonění, eventuálně přeorganizovat jednotlivé zelené pokojíčky v zahradě. Víím, že je to citlivé téma, obzvláště pokud máte se svými sousedy přátelské vztahy; jestli tedy nechcete s vedlejším pozemkem ztratit kontakt, ale soukromí v zahradě je pro vás skutečně zásadní, postavte plný plot, ale nechte v něm „komunikační sousedské okénko“.

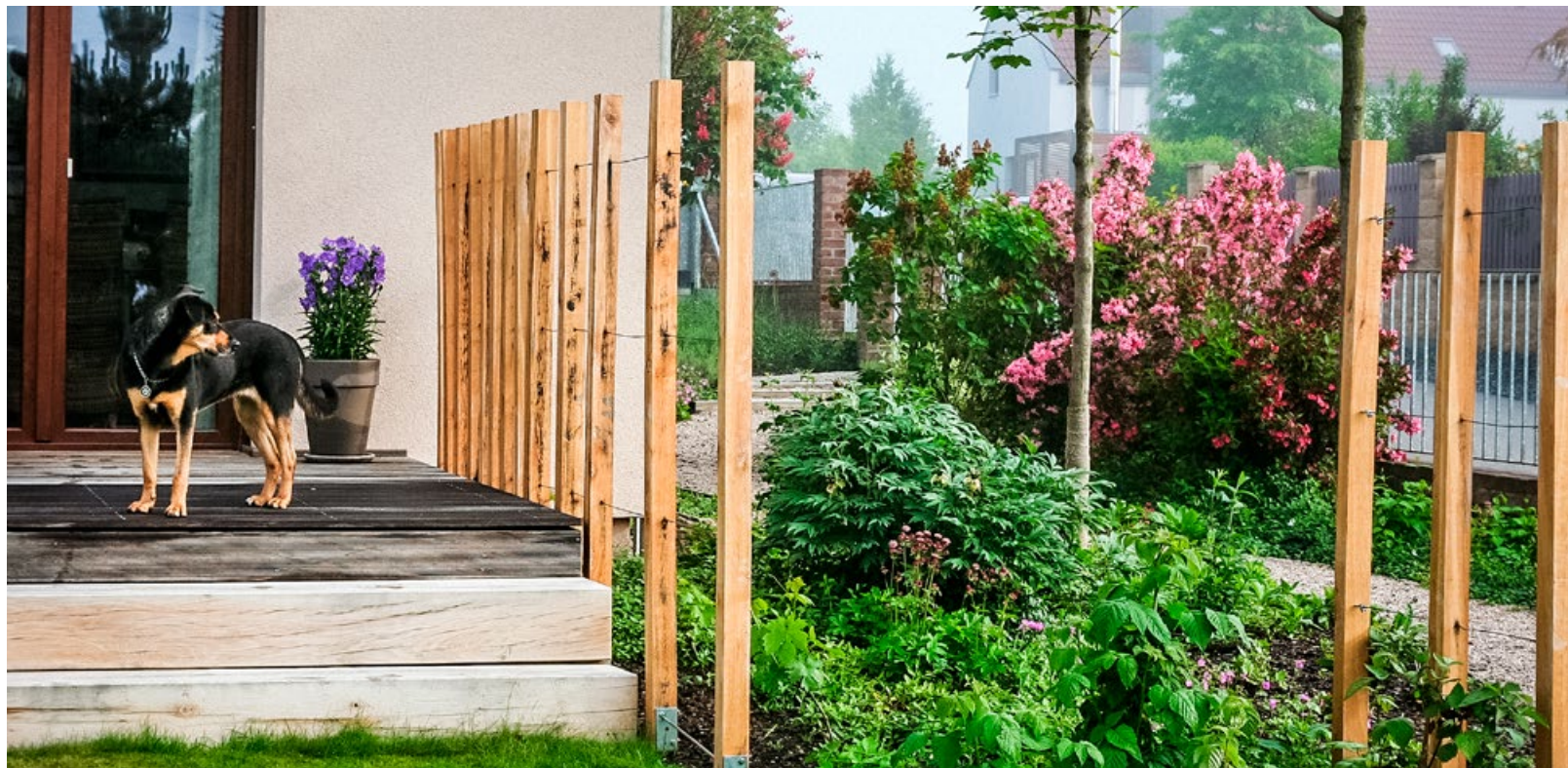
ODKUD JE POHLED NA DŮM A ZAHRADU NEJHEZČÍ?

Většina lidí si kupuje dům kvůli výhledům ven, do zahrady, ale je dobré si uvědomit, že existuje i krásný výhled směrem zpátky na dům ze zahrady. Najděte si místo, odkud je pohled na vaše obydlí i zahradu nejhezčí, a tam si naplánujte třeba jen malé posezení. Taková vyhlídka vás bude těšit každý den, stejně jako sledování proměn zahrady v průběhu ročních období.

PROMÍTÁ SE FUNKCE POKOJŮ I VEN ZA OKNA?

K jednotlivým místnostem v domě navrhnete adekvátní plochy i v zahradě, zejména tehdy, když jsou interiéry se zahradou fyzicky propojeny. K obývacímu pokoji či jídelně, kde tráví čas celá rodina, vybudujte aktivní zóny i venku. Naopak k ložnicím a pokojům, kde je žádoucí klid, si naplánujte skromná ambientní posezení.

Vůči ruchům a hluku okolí jsme individuálně citliví.

I když naše ulice není příliš frekventovaná, pocit zabydlenosti dodá prostoru i jen náznak soukromí. Někdy stačí postavit jednoduchý paraván s lanky a nechat ho porůst chutnou vinnou révou. Zamyslete se a možná se vám povede nečekaně zobytnit různorodé prostory okolo vašeho domu. Vůbec nevadí, že si na ně sednete jen párkrát do roka. Je příjemné vědět, že je máte.

KDE MAJÍ SOUSEDÉ NA ZAHRADĚ POBYTOVÉ ZÓNY?

Pokud na zahradě trávíte čas výrazně jinak než vaši sousedé, je dobré s tím při plánování zahrady počítat a při projektu dbát na jednoznačné odclonění pozemku — pevnou stěnou nebo hustým živým plotem.

CO NARUŠUJE SOUKROMÍ V ZAHRADĚ?

Pocit soukromí zkoumejte nejen z úrovně zahrady, ale i o podlaží výše, z oken v patře. Rozmyšleným umístěním stromů se odcloňte od vedlejších pozemků i od pohledů z vyšších poschodí sousedních domů.

JAKÉ RUCHY PŘÍCHÁZEJÍ Z OKOLÍ?

I hluk, který na zahradu doléhá, se během dne i v průběhu celého roku mění. Všimněte si, které konkrétní ruchy vás nepříjemně dráždí — auta, město, sousedovic uštěkaný pudl nebo tradiční víkendová cirkulárka místního kutila?

Nezapomínejte, že zvuk se nese i nad vašimi hlavami. Na nejexponovanější místa použijte pevnou stěnu. Jako skvělá hluková clona výborně poslouží i zvuk padající vody poblíž místa, kde rádi sedáváte.

↑ Když oplocení nestačí, nebojte se uvnitř zahrady budovat pevné stěny; v kombinaci s vybranou texturou doprovodných rostlin poslouží i jako pěkný designový doplněk.